

Ekklesia Breda 3 februari 2019

Serie: Marcusevangelie – thema: Gelijkenissen – gelezen: Marcus 4,1-33

Toespraak Franck Ploum

1.

Het koninkrijk heeft na veel politiek geharrewar een kinderpardon. Na maanden onophoudelijk liturgievieren, na honderden brieven van scholen en kinderrechtenorganisaties, na vele oproepen door kinderpsychologen, ging men overstag. Vraag niet hoe en denk niet te lang na over de werkelijke drijfveren van sommige politieke partijen, in het licht van aankomende verkiezingen. Het is er, tenminste voor een groot deel van de kinderen, natuurlijk weer niet voor alle 750, stel je voor. Maar doe de sloten toch maar stevig op je deuren want, zo is de overtuiging van meneer Wilders, héél Afrika weet nu dat Nederland de plek is waar ze naar toe moeten.

Een samenleving waarin de armsten en meest kwetsbare groepen tegen elkaar worden uitgeruild op het politieke toneel. Kinderpardon? Oké ,maar dan in plaats van 750 nog maar 500 echte vluchtelingen per jaar ons land binnen. Zo betalen in feite de meest hulpbehoevenden de prijs van het politiek spel dat gespeeld wordt. De solidariteit, waarop velen in ons land, binnen kerken, maatschappelijke organisaties en scholen zich beroepen is in elk geval bij de politiek geen drijfveer. Solidariteit is immers niet: ik gedoog je, maar ik mag er geen last van hebben. Solidariteit is ik geef aan jou terug wat jou toebehoort en ja dat kost mij wat, dat vraagt iets van mij, dat betekent dat ik minder ruimte in kan nemen.

2.

Solidariteit die je iets kost, die iets van je vraagt, die solidariteit heeft te maken met wat Jezus 'het koninkrijk Gods' noemt, of zoals de Naardense bijbel vertaalt: het koningschap van God. In die andere wereldorde, die verbonden is met die bijbelse God-bevrijder, is die solidariteit een van de fundamenteën. Zonder die solidariteit zal een nieuwe wereld nog lang op zich laten wachten. Tegelijk is die wereld er al: daar waar mensen deze werkelijke solidariteit met een ander wél kunnen opbrengen en doen wat gedaan moet.

Over dat 'koninkrijk', over die nieuwe wereld spreekt Jezus veelal in gelijkenissen, parabels, of vergelijkingen. Het lijkt op..., Het is als..., Je moet denken aan.... Zo beginnen veel verhalen over de toekomst die Jezus voor ogen heeft. Kennelijk is het nog te klein om het aan te wijzen, om het zichtbaar te maken. Of is het een manier om te voorkomen dat er een nieuwe in steen gehouwen omschrijving komt waarin staat hoe dat koninkrijk eruit ziet? Spreken in gelijkenissen geeft ruimte, grenst enerzijds af, maar timmert niet dicht, duidt en laat los, benoemt maar wel binnen bepaalde context, binnen specifieke situaties, zonder deze dan weer tot wereldwijde regel te verklaren.

Maar voor veel mensen zijn de vergelijkingen verwarrend. Het denken in nieuwe verhoudingen en vanuit andere fundamenteën is kennelijk moeilijk voor veel mensen. Dat is best te begrijpen. Wanneer je in een bepaalde manier van denken zit of wanneer je al generaties leeft in een bepaalde staatsvorm dan wordt je onderdeel van het denken en van het systeem. Het is dan moeilijk voor te stellen hoe het anders zou kunnen zijn. Mijn kinderen zijn nogal fan van de boeken van over 'Timo en de oppasninja' van schrijfster Lisa Boersen. Het leuke van die verhalen – vind ik – dat de oppasninja Yushi - die uit een ver en onbekend land komt - bij alles wat wij vanzelfsprekend vinden vragen stelt. Dat is heel verfrissend. *"Vieren jullie echt dat je ouder wordt?" 'Ouder worden gaat toch vanzelf?* En waarom moet je betalen voor de bibliotheek, de school en het zwembad, als je zegt dat je het belangrijk vindt? Of de discussie bij de kassa van het zwembad: *'Zonder A-diploma mag je alleen met zwembandjes en onder toezicht in het diepe. Heeft de*

oppas een A-diploma mevrouw? Meneer hij kan kilometers tegen de stroom in onder water zwemmen en een vis vangen met zijn mond.' Dat interesseert me niet mevrouw, ik vraag of hij een A-diploma heeft anders mag hij er niet in.'

Soms heb je iemand van buiten nodig die verwarring schopt in jou vanzelfsprekendheden, die je laat zien hoe dingen functioneren. Die je laat zien wat jij niet meer ziet en laat horen wat jij niet meer hoort.

Wat ook gebeurt is dat mensen een totaal verkeerde voorstelling krijgen van een andere situatie dan waarin ze zelf leven. In communistische landen werd de staatsvorm en leefwijze van het Westen gedemoniseerd, en andersom ook. En aan de andere kant zijn er altijd mensen die het gras bij burens veel groener zien dan hun eigen gras. Velen in het Oostblok zagen het liberale vrijheidsideaal als de enige manier om echt mens te kunnen zijn, en de voorstellingen daarover kregen paradijselijke proporties. Zo ontstaan dan allerlei karikatuur van een andere werkelijkheid dan die waarin je leeft.

In het boek 'De verovering van de vrijheid' (Lemniscaat, 2011) van de jonge Pools-Vlaamse filosofe Alicja Gescinska, beschrijft ze hoe het karikatuurale vrijheidsbeeld dat zij in het communistische Polen hadden kapot sloeg op de realiteit. Dat gebeurde toen haar ouders met drie kinderen hun flat - bestaande uit niet meer dan een kamer van 4 bij 4 meter - verlieten en naar België vluchtten. Dat deden ze overigens in 1989, een paar maanden voor de Muur viel, maar dat konden ze toen nog niet weten. Ze schrijft:

'om vrijheid te kunnen proeven, volstaat het niet om in een vrij land te leven. De vrijheid wordt je niet in de schoot geworpen, je hoeft niet alleen nog maar je mond open te doen en een hap vrijheid naar binnen te werken. Als je vrijheid wilt zul je de handen uit de mouwen moeten steken, in plaats van ze gemakzuchtig in je broekzakken op te bergen. Daar zijn die handen van geen nut en handen die niets verrichten, zijn handen die geen vrijheid veroveren.' (De verovering van de vrijheid, 13).

Waarom is dit zo'n ijzersterke analyse? Omdat het enerzijds de karikatuur zichtbaar maakt, maar anderzijds ook het gemak waarmee wij, in vrijheid geboren en levende westerlingen, omgaan met die vrijheid. Haar als vanzelfsprekend, gewoon en altijd aanwezig vooronderstellen. Alsof ze ons niet ontnomen zou kunnen worden.

3

Jezus geeft geen concreet beeld van de toekomst die hij voor ogen ziet, een toekomst die voor hem ten diepste verbonden is met de bevrijdende God van de Tora. Maar hij schetst ook geen droombeelden, grootse visioenen. Wat hij wel doet is richtinggevende gelijkenissen vertellen. Nu zou je verwachten dat die gelijkenissen aansluiten bij voor de hand liggende en herkenbare beelden van mensen, die er vervolgens hun eigen gedachten mee kunnen vormen. Maar dat blijkt niet zo te zijn. Hij spreekt voor velen in raadselen, veel van wat hij zegt heeft weer uitleg nodig, sommigen begrijpen er niets van. Anderen horen maar verstaan niets en weer anderen kijken maar zien niets. Kortom: de gelijkenissen, bedoeld om richting te geven, bewerkstelligen vaak het tegendeel.

Uiteindelijk blijkt het kijken maar niet zien en horen maar niet horen, echter niet alleen met de onduidelijkheid van de beelden te maken te hebben. Ze hebben vooral te maken met de wijze waarop de toehoorder kijkt en de luisteraar hoort. Ze zijn verdoofd door het heersende systeem en kennen niets anders dan Romeinse onderdrukking. Van het bestaan van een andere, betere wereld hebben ze geen weet meer. Dat heeft het regime er wel uitgeslagen. Maar ze zijn zelf ook niet meer in staat om kritische vragen te stellen bij het leven dat ze leven, alles is vanzelfsprekend geworden. Zo is het nu eenmaal geregeld, zo doen we dat hier, dat doen we toch altijd zo. De gelijkenissen van Jezus zijn enerzijds verhalen met voor de

hand liggende beelden, maar tegelijk trekken ze de toehoorder uit hun comfortzone. Alleen zo kunnen ze immers opengaan voor een ander leven, een nieuw begin.

4.

Dat opengaan gaat echter niet vanzelf, dat kost nogal wat moeite. Bovendien zal het ook niet bij iedereen die opengaat beklijven. Je kunt hoop en moed zaaien, maar mensen bij wie alle hoop en moed eruit is gebeukt, valt dat niet zo maar in vruchtbare aarde. Deze week was Daan van 15 te gast bij Jinek, in het kader van de actie voor de 'vergeten kinderen'. Hij vertelde dat hij zijn hele leven al van tehuis naar tehuis en van pleeggezin naar pleeggezin trekt. Niet omdat hij zich slecht gedraagt, maar omdat het systeem zo in elkaar zit. Hij heeft inmiddels met meer dan 150 hulpverleners te maken gehad. Hoe kun je van deze kinderen nog verwachten dat ze zich aan iemand hechten, dat ze vertrouwen hebben in hun toekomst en dat ze hun leven op de rails krijgen?

Tot slot kun je weliswaar een toekomstbeeld schetsen en mensen enthousiast maken, maar wanneer iemand niet intrinsiek 'ja' zegt en niet bereid is die toekomst te veroveren, dan zal het geen wortel schieten. Velen willen een betere verdeling van geld en goed, maar wil ik er ook iets voor inleveren, ben ik bereid werkelijk solidair te zijn?

Wanneer ik het koninkrijk inadem en indrink. Dan zal ik kijken en zien, dan zal ik luisteren en horen. Dan zal ik me niet langer afwenden van een nieuw begin, maar het woord willen verstaan en de wegen gaan van de wereld dei op ons wacht. De daden van onze handen en voeten zullen dan niet langer klein zijn en voelen als betekenisloos, maar de kracht van mosterdzaad in zich dragen en de geslotenheid van het bekende en bestaande doorbreken naar een nieuw begin.

Zeg amen - Zo moge het zijn.